ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 404

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Reikia ministerijos žmogiškumui

Jau antrus metus baigiame nugyventi su europietiška valiuta euru, bet daugelis tebejaučia nostalgiją lietuviškam litui. Lito garbei ir atminimui Alytaus r. Alytaus k. gyventojas Vaclovas Jankauskas savo sodyboje pastatė paminklą. Ant penkių metrų aukščio postamento apie metrą skersmens metalinis lietuviškos valiutos simbolis šviečia muziejininko kieme greta kryžių, atminimo lentų ir įspūdingų lauko akmenų. Kam tai daro? Kad žmonės nepamirštų, kas esą, ką branginti. Pasak alytiškio, dabar viskas per greitai ir per žiauriai naikinama. Net ir žmoniškumas.

Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

Vaclovo Jankausko asmeninio albumo nuotr.

Prieš dešimt metų alytiškis Vaclovas Jankauskas prie savo 6 arų sodo Alytaus kaime įsigijo dar du tokio pat dydžio sklypelius ir šioje žemėje pradėjo ne bulves auginti, o kurti akmenų ir tautos simbolių muziejų. Vaclovas - ne istorikas ir ne menininkas. Dirbo kaime inžinieriumi, dirbtuvių vedėju, mechaniku, tiekėju. Visada - tarp žmonių ir su žmonėmis. Muziejui jau dešimt metų, susižavėję jo lankytojai iš visos Lietuvos baigia primarginti jau dešimtą atsiliepimų sąsiuvinį.

- Už kokius pinigus tai darote? Gal kokį projektą laimėjote? - *klausėme Vaclovo JANKAUSKO.*

- Kokį projektą? Nei Lietuva, nei Europa nė centu nėra prisidėjusi. Nieko ir neprašėme. Statant paminklą litui, draugai prisidėjo. Kas metalo turėjo, kas seną vamzdį atvežė. Visos detalės vietinės. Visi kibome ir padarėme. Turiu daug bendraminčių. Tai akmenį bičiulis nušlifuoja, tai metalą kalvis apdirba. Neseniai pastatėme kryžių pokario metais nekaltai nužudytiems. Yra paminklas žuvusiesiems už Lietuvos laisvę, kryžius lietuviams, tarnavusiems Afganistane. Jie taip pat tremtiniai, ištremti tarnauti į svetimą šalį, mirti. Yra du rožiniai, 24,5 m ir 33 m. Visus paminklus ir kryžius pašventiname. Pašventinome atminimo lentą advokatui, žmogaus teisių gynėjui Kęstučiui Čilinskui. Lito paminklo nepašventinome. Gal ir be reikalo, nes lito tėvu vadinamas akademikas Vladas Jurgutis irgi buvo kunigas. Reikės tai padaryti. 2014-ųjų gruodžio pabaigoje, atsisveikinimo su litu išvakarėse, akmenų ekspozicijoje esančio pastato rūsyje įrengėme nacionalinės valiutos saugyklą. Joje į specialią talpyklą likusius lietuviškus centus gali sumesti visi atvykusieji. Tai skiriama ateities kartoms.

- Ar mes negalėjome gyventi su litu, nebūtų reikėję nė tų paminklų? Kai laidojome litą, valdžia sakė, kad niekas nesikeis, niekas nebrangs, gal centu kitu, bet nepraėjo nė metai, ir pajutome, kad tai, ką galėjome nusipirkti už litą, vos už eurą įperkame.

- Galbūt ir euras reikalingas, bet reikėjo litą palikti vidaus rinkai. Išorėje galėjome prekiauti eurais. Galėjome turėti dvigubą valiutą. Būtų gražu prieš žmones ir būtume pažaboję kainų kilimą viduje. Dabar kiekviena bobutė turguje ginasi nieko nebranginusi, nors už ryšelį ridikėlių, kainavusį vieną litą, prašo vieno euro. Euro įvedimas mus nuskurdino. Ir labai ryškiai. Turguje parduotuvėse pabrangimas akivaizdus. Ypač pabrango paslaugos. Ką nors smulkaus automobiliui remontuoji, užtekdavo 10 litų. Dabar 10 eurų. Santechnikui užtekdavo 10 litų, o dabar be 10 eurų jis iš vietos nepajuda. Niekas net nebesiginčija, susitaikė, primiršo. Anksčiau žmonės dar eurus versdavo į litus, skaičiuodavo, lygindavo, pykdavo. Dabar jau nėra prasmės skaičiuoti.

Jeigu litas būtų paliktas vidaus prekyboje, galėtume nesunkiai pamatyti kainų kilimą, nedrįstų verslas taip begėdiškai kelti kainų. Pas mus nėra kontrolės, kas ką nori, tas tą daro ir įvairių priežasčių pateisinimams prigalvoja. Ar litas kada grįš? Viskas įmanoma, čia nieko negali žinoti. Gal kada tokią valdžią išsirinksime, kuri litą sugrąžins. Kiekvienas renkamas už savo darbus. Dabar buvę valdžioje ir vėl neišrinkti išgyvena, kad juos atmetė. Žmonės juk ne kvaili, kam rinks, jeigu jie tautai nedirbo?

> Atimk iš žmogaus viltį, ir jis taps nieku. Mes nurašėme žmones
>
> Vaclovas JANKAUSKAS
> Alytaus r. Alytaus k. gyventojas

- Valdžia žadėjo suvaldyti kainų augimą, bet, regis, nesuvaldė? O kam jie tada dirbo? Ir kur tai nuvedė?

- Ar dar neaišku? Žmonės išsibėgiojo iš Lietuvos. Dabartinė valdžia sako: darysime viską, kad grįžtų. Jeigu grįžtų, ką jie čia darytų? Neduok Dieve, jei rytoj ima ir parvažiuoja milijonas išvažiavusių... Ką tada darytų valdžia? Tragedija, nauja revoliucija. Kol nėra darbo, nėra čia ko apsimetinėti ir trimituoti: laukiame, grįžkite. Gana bartis ir pyktis. Reikia žiūrėti, kaip žmonėms darbo sukurti. Nežinau, kam jie dirbo. Lyg būtų kažkieno užsakyti. Įstatymai tik turtuoliams, oligarchams, o ne paprastiems žmonėms.

- Ar nuvažiuojate kartais į Lenkiją apsipirkti, kaip pusė Alytaus tai daro?

- Nuvažiuoju. Jeigu vienas važiuotum, gal tokios naudos nepajustum, o kai vienu automobiliu važiuojame keli, pasidalijame kelionės išlaidas, ir labai tas apsipirkimas naudingas tampa. Lenkai euro neįsileido, todėl ne tik jiems gerai, bet ir mes tą gerumą juntame. Lenkų valdžia gina savo žmones, nepaklūsta tautai nenaudingoms Europos Sąjungos direktyvoms, ir jiems jokio euro nereikia. Savas pinigas yra savas pinigas, nėra ką ir šnekėti. Aš nežinau valstybės, kuri džiaugtųsi numarinusi savo pinigus. Niekaip nesuprantu, kaip mes taip pasidavėme. Visi siekėme laisvės, žmonės su ašaromis džiaugėsi: litas sugrįžo. Ir staiga viską nurašėme, užmiršome. Žmonių apiplėšimas įvyko. Statistika rodo, kad mes esame skurdžiai Europoje.

- Ar priklausote kokiai partijai?

- Nepriklausau jokiai partijai. Ir jokiai neprijaučiu. Nėra kam prijausti. Matote, kas čia darosi. Yra tose partijose ir gerų žmonių, žinoma, bet paskui jie pagenda...

- Kas juos sugadina, tuos politikus? Ir kokios to pasekmės?

- Sugadina laisvė, pinigai, kontrolės stoka. Atėję į valdžią jie pasijunta šventaisiais, nebaudžiami. Pridaro klaidų, bet už jas neatsako. Nereikia atsakyti. Paprastam gamyklos darbininkui už broką iš uždarbio nuostolius išskaičiuoja. Tiems, kurie valdydami valstybę priverda košės už milijonus, nė plaukas nuo galvos nenukrenta. Rankų pirštais gali suskaičiuoti tikrai švarius politikus. Dauguma tik

patenka į valdžią ir išverčia kailį. Prezidentė naujai išrinktuosius neseniai paglostė: gal mažiau vogs. Ar toks klausimas apskritai gali būti keliamas? Žino, kad vagia, bet nėra įstatymo vagiantiems pažaboti. Milijonai pavogti, o kaltės - nulis. Įstatymai, matyt, tokie, kad nenubaustų, arba jų labai geri advokatai, jei išsisuka. Visas tas sumišimas sutrikdė žmones, dingo atsakomybė, žmoniškumas. Daugybė vaikų kenčia nuo girtuoklių tėvų. Sumušė, išvarė iš namų basą, įmetė į šulinį, tai tampa kasdienybe. Triukšmas nurimo, ir vėl ratas sukasi... Kalbos tik, kalbos, o rimtų darbų nėra. Vien už vaikų nepriežiūrą, ne tik už smurtą prieš vaikus, reikia bausti. Bet niekas nieko, jeigu ir pripažįsta, kad kaltas, kartu ateina ir išvada - nepakaltinamas... Džiaugiamės, vaikas nesušalo, spėjo jį surasti, bet niekas negalvoja, kaip tai atsilieps vaiko sveikatai ir psichikai. Verda ginčai, kaip padėti bevaikiams susilaukti vaikų, bet apie tuos, kurie atėjo į šį pasaulį natūraliai, bet yra nelaukti, nemylimi, niekas nieko.

- Eidama į valdžią naujoji valdžia žadėjo didinti pensijas, atlyginimus, o dabar jau abejojama, ar užteks pinigų.

- Pinigų yra. Tegul tik daro, ką žadėjo. Reikia valdžiai pagaliau atmerkti akis ir pamatyti gyvenančius kaime. Sako, nieko jie nesodina, nieko neužsiaugina, per dienas dyki. Galėtų su kastuvu kokią bulvę įsirausti ir turėtų. Dieve mano, nieko jie nesodins, jų ne toks mąstymas. Jų negali net kaltinti. Jie nekalti, nes nežino, kaip tą bulvę pasisodinti. Reikia, kad kažkokia institucija jiems padėtų, parodytų, įtikintų. Jie taip pat nori būti turtingi, su gražiais automobiliais važinėti, gražiai gyventi, vaikus gerų specialybių išmokyti. Bet jie nepajėgia suprasti, nuo ko pradėti. Palikti vieni, paveikti psichologiškai. Per kaimą važiuoju - tragedija. Tragedija po tragedijos.

- Valdžia sako, kad tie žmonės patys kalti, patys prasigėrė, patys dirbti nenori, tik iš pašalpų gyventi...

- Ir kas jiems lieka? Darbo normalaus nėra, atlyginimo nėra. Jų niekas žmonėmis nelaiko. Nueina pas ūkininką, o ūkininkas už darbą duoda cigarečių pakelį, alaus butelį. Esą daugiau nevertas. O juk tas žmogus turi šeimą išlaikyti, už šilumą susimokėti. Kiek tokių, kurie iš nutrintos striukės, guminių batų neišlipa. Nesiprausę, be dantų, be sveikatos. Girtuokliavimas kyla ne tiek iš prigimties, kiek iš nevilties. Atimk iš žmogaus viltį, ir jis taps nieku. Šiandien tas žmogus dar yra, o jeigu ryt jo nebus, niekam širdies neskaudės. Mes nurašėme žmones. Ar tai teisinga? Tuos pačius, kurie mums padėjo iškovoti laisvą Lietuvą.

Visa laimė, kad yra dėvėtų drabužių, dar kažkas kažko prie konteinerių numeta. Jei ne, jie plyšę suplyšę būtų. Buvusi valdžia, ir prieš tai buvusi, konservatorių, dabartinė - dar nežinau, juos nurašė. Greičiau jie nusibaigs, greičiau bus geriau, jie tik gėda ir vargas. Tokie žodžiai sklando, būkim atviri. Turi būti įkurta kažkokia socialinė institucija, kuri jais rūpintųsi. Sakyčiau, net ministerija. Ne taip, kaip dabar. Sakome, jie gydytis nuo alkoholizmo nenori, o jei nenori, negalime priversti.

- Argi mūsų vadovai to nesupranta?

- Jiems neįdomus paprastas pilietis, jie nežino, kuo jis gyvena. Turėtų Seimo komisijos pervažiuoti visą Lietuvą, kalbėtis su žmonėmis kita kalba nei ta, kuria kalbėjo prieš rinkimus. Su tais pačiais *bomžais* pabendrauti, paklausti, ką jie valgo, už ką geria, kodėl geria, ko tikisi. Lietuva ritasi aiškiai ir sparčiai žemyn, ir tuo naudojasi Europos Sąjunga bei kitos galingos valstybės. Viską uždarome. Jeigu koks cechutis atidaromas, jis niekalas, palyginti su tuo, kokias gamyklas uždarėme.

2017-ieji: nauji metai, nauja valdžia. Ką žada?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo pirmininkas Viktoras PRANCKIETIS, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmininkas, Seimo Kultūros komiteto pirmininkas Ramūnas KARBAUSKIS, ūkio ministras Mindaugas SINKEVIČIUS bei žemės ūkio ministras Bronius MARKAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Lietuvos žmonės jumis pasitikėjo - laimėjote rinkimus. Atėjote su rimta programa, dabar sudarėte koalicinę Vyriausybę, jau patvirtintas biudžetas. Galima konkrečiai pasakyti, kaip jūsų programinės nuostatos tame biudžete atsispindės ir kokios dalies jūsų pažadų išpildymo galima tikėtis?

R.KARBAUSKIS: Šiame biudžete jos labai stipriai neatsispindės, nes jam peržiūrėti ir sutvarkyti turėjome tik savaitę. Galima sakyti, kad tai jau užprogramuota programa. Mat rinkimai vyksta tokiu metu, kad naujai išrinkta valdžia

> Būtina atriboti valstybės valdomų įmonių veiklą nuo politinių įtakų
>
> Mindaugas SINKEVIČIUS
> Ūkio ministras

pradeda dirbti su biudžetu, parengtu ankstesnės kadencijos Seimo. Dėl to mes sausio 12 dieną pirmiausia svarstysime, kaip pakeisti Seimo rinkimų datą. Ketiname juos perkelti į pavasarį, kad atėjęs naujas Seimas ir nauja Vyriausybė galėtų nuo pradžių dirbti prie biudžeto.

Dabartinis biudžetas yra toks, kokį sugebėjome per tą savaitę pakoregavę turėti. Jis skiriasi nuo ankstesnio - šių metų - biudžeto tuo, kad jame bus 570 mln. eurų papildomų išlaidų socialinei atskirčiai mažinti. Tai, aišku, ir pensijos, ir mokytojų atlyginimai, ir daug kitų dalykų. Dalis jų buvo jau užprogramuoti biudžete, o kai kuriems mes patys ieškojome rezervų. Be to, tikiuosi, kad kitais metais priimsime įstatymus, kurie leis spręsti alkoholio kontrolės klausimus. Tai visas ciklas įstatymų. Dabar tik spėjome priimti pataisas dėl alkoholio akcizų. Jos įsigalios kovą.

Kaip pavyzdį turime Estiją. Ten visi sprendimai, kuriems dabar ruošiamės, jau yra priimti. Beliks susitarti su broliais latviais, kad visos trys Baltijos valstybės kartu tai padarytų. Tai svarbu.

O didžiausia problema - tai migracija. Pokyčiai, kurių reikia siekti, yra susiję su kultūra ir švietimu, su sveikatos apsauga. Tai visas kompleksas sprendimų, kurie mažintų žmonių norą išvažiuoti ir didintų jų norą likti Lietuvoje, todėl mes šnekame apie nemokamą aukštąjį mokslą ir kitus sprendimus, kurie motyvuotų jaunus žmones kurti savo ateitį čia.

G.JAKAVONIS: Kokius matote prioritetus Lietuvai, kad gyvenimas kitąmet būtų geresnis?

V.PRANCKIETIS: Prieš dešimt metų mokyklas baigdavo 56-60 tūkst. vaikų, o dabar - 32 tūkst. Turime tokią problemą, nes parama vaikų turinčioms šeimoms buvo sumenkusi. Palinkėčiau Lietuvai daugiau vaikų kitais metais ir mažiau atskirties. Kad sunkiausiai gyvenančios šeimos galėtų tiesiog nebegalvoti, jog jos taip sunkiai gyvena. Dabar žmonėms, pamačius šalia žmogų, gyvenantį blogiau, lyg pasidaro lengviau, kad ne blogiausiai gyvena. Mes linkėtume, kad nebūtų išvis tokių šeimų, kurioms reikėtų kalbėti apie vargą, skurdą, nepriteklius, apie tai, kad negali nusipirkti tokio maisto, kokio nori. Tokie bendri geresnio gyvenimo palinkėjimai, bet, pakartosiu, biudžetas toks, koks yra, ir atitinkamos yra numatytos paramos.

Daug ginčų buvo dėl šildymo lengvatos. Ir jie baigėsi lyg ir niekuo. Turėsime ir šį sprendimą peržiūrėti, kad kitą sezoną galėtume remti silpnesnes šeimas ar mažiau uždirbančius žmones ir kad tų, kuriems parama nebūtina, ta nuolaida neremtų.

G.JAKAVONIS: Kalbant apie biudžetą, vis dėlto viskas priklauso nuo to, kiek ir ko Lietuva pagamins ir kiek mes turėsime pinigų...

M.SINKEVIČIUS: Aš džiaugiuosi ir sveikinu parlamentą bei Seimo pirmininką, kad pavyko, nors ir į vakarą nutęsus, priimti biudžetą. Džiaugiuosi, kad jis socialiai orientuotas padėti labiausiai pažeidžiamoms grupėms, kurioms sunkiausiai sekasi mūsų dabartinėje šalyje. Aš atstovauju ūkio sferai ir esu atsakingas už tai, kad mūsų ekonomika augtų, ir, kiek galiu, prie to prisidėsiu.

Jūs turbūt jau matėte Lietuvos banko paskelbtas prognozes, kad bendrasis vidaus produktas ir kitais metais augs ir jo augimas viršys 2 proc. Priminsiu, kad vis dėlto ekonomikos lygį labiausiai lemia eksportas. O pramonė atsakinga už daugiau nei 80 proc. mūsų viso eksporto. Tad, jeigu pramonė bus gyvybinga ir sugebės konkuruoti Europos rinkoje, mūsų eksportas nesumenks ir tai atitinkamai paveiks bendrąjį vidaus produktą ir mūsų visų gyvenimą, kiekvieno iš mūsų pajamas.

Aišku, visi suprantame, kad nesame geopolitinė sala, - esame Europos bendrijos ir pasaulio nariai, o tai, kas vyksta aplink mus, tiesiogiai ar netiesiogiai daro įtaką ir mūsų gyvenimui. Turiu omeny įvykius ir Didžiojoje Britanijoje, ir kitąmet vyksiančius rinkimus Prancūzijoje bei Vokietijoje. Dėl to gali atsirasti papildomų neapibrėžtumų. Yra problemų ir dar toliau nuo mūsų, Italijoje, jos bankų sistemoje. Tokie dalykai, aišku, turės įtakos mūsų šalies konkurencingumui ir ūkiui nepriklausomai nuo mūsų pačių vidinių pastangų.

> Matant, jog valdžia pinigų nebešvaisto ir nevagia, galbūt atsiras solidarumas ir suvokimas, kad visi turime mokėti mokesčius
>
> Ramūnas KARBAUSKIS
> Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmininkas, Seimo Kultūros komiteto pirmininkas

Kita vertus, baigiantis metams noriu pasidžiaugti, kad nedarbo lygis vis mažėja, o žmonių užimtumas auga, atsiranda darbo vietų. Aš net matau tendencijas, kurios man kelia šiokį tokį nerimą. Mes artėjame prie ribos, kad jau trūks darbo jėgos. Kai kur jau dabar jos trūksta. Nebūtinai pačios aukščiausios kvalifikacijos darbuotojų, bet ir vairuotojų, ir virėjų, ir aptarnaujančio personalo. Matyt, tai taps iššūkiu ir mūsų švietimo sistemai.

Bet džiugu, kad išaugęs žmonių užimtumas didina darbo užmokestį. Kadangi nėra tiek daug pasirinkimo rinkoje, o darbdaviai, aišku, nori turėti darbuotojus, jie privalo siūlyti geresnes darbo sąlygas bei didesnį atlygį. Tad matome ir didžiulį užimtumo, ir nemenką darbo užmokesčio didėjimą. Prognozuojama, kad darbo atlygis ir kitąmet augs, ypač privačiame sektoriuje, ne viešojo administravimo subjektuose. Tai irgi gerai nuteikia.

Matome tendencijas, ir turbūt tam pritartų ir Lietuvos bankas, ir analitikai bei ekonomistai, kad auga ir mūsų valstybės vidaus vartojimas. Tai tiesiogiai susiję su išaugusiomis pajamomis. Žmonės uždirba daugiau, tad gali daugiau išleisti. O kitais metais vidaus vartojimas taip pat augs.

> Mūsų Vyriausybės laukia ir gan sudėtingas derybų laikotarpis dėl ES struktūrinės paramos po 2020 metų
>
> Bronius MARKAUSKAS
> Žemės ūkio ministras

B.MARKAUSKAS: Nauja Vyriausybė ir premjeras ryžtingai nusiteikę dėl svarbiausių dalykų - korupcijos ir šešėlinės ekonomikos mažinimo, dėl valstybės valdymo reformos. Tai buvo akcentuojama jau pirmuosiuose posėdžiuose, o per susitikimą su prezidente tos nusiteikimas taip pat abipusiškai pabrėžtas. Tad turime didelį sutarimą tarp Seimo bei Vyriausybės ir prezidento institucijos, o tai sudaro geras galimybes veikti.

Jei kalbėtume apie Vyriausybės ir mano, kaip žemės ūkio ministro, darbą, su ministerijos departamentų vadovais jau sėdome prie Vyriausybės programos priemonių plano rengimo. Biudžetas, kuris buvo patvirtintas, leidžia mums tą daryti. Nors stebuklo šiais metais dar nebus, iš principo tos programos ir priemonės, kurios bus numatytos, bus ir įgyvendintos. Aš manau, kad per porą mėnesių mes tikrai parengsime žemės ūkio politikos priemonių gan ambicingą planą. Iššūkių ir užduočių turime nemažai.

> Palinkėčiau Lietuvai daugiau vaikų kitais metais ir mažiau atskirties
>
> Viktoras PRANCKIETIS
> Seimo pirmininkas

Šiomis dienomis buvome susitikę su savo atašė, dirbančiais užsienio valstybėse, ir matome, kad žemės ūkio produktų poreikis tikrai didelis, o Lietuva jais garsėja. Jeigu pasižiūrėsime į mūsų eksportuojamų prekių sąrašą, žemės ūkio ir maisto produktai jame užima svarbią dalį. Ir matome, kad atsiveria tikrai geros rinkos, kaip, pavyzdžiui, Japonija. Jau dabar į šią šalį eksportuojami pieno produktai. Kitąmet bus pradėti eksportuoti jautienos ir vištienos produktai. Tas pats pasakytina apie Kinijos

rinką, kurios poreikiai - didžiuliai. Tai reiškia, kad turime didelį potencialą vystyti žemės ūkį.

Aišku, esama ir specifinių užduočių. Kasmet žemės ūkis kaip verslas tampa rizikingesnis dėl klimato sąlygų, dėl svyravimų rinkose, net dėl geopolitinių konfliktų. Tai reiškia, kad vis labiau susiduriame su iššūkiu valdyti tas rizikas. Pavyzdžiui, pieno sektoriaus krizė parodė, kad jam dabar esame nepasirengę. Todėl galvojame apie sektorinių rizikos valdymo fondų steigimą. Mūsų Vyriausybės laukia ir gan sudėtingas derybų laikotarpis dėl ES struktūrinės paramos po 2020 metų.

G.JAKAVONIS: Daug dėmesio ketinate skirti kultūrai bei mokyklai, nuo kurių priklauso visuomenės dvasinė būklė...

R.KARBAUSKIS: Kad atsirastų patriotizmas mokyklose, kad mūsų rezervas kariuomenei būtų rengiamas visuotinai, kad jis būtų integruotas į aukštųjų mokyklų ir kolegijų studijų programas - tai nėra nauji dalykai, jie buvo mūsų rinkimų programoje. Žmonės, domėjęsi mūsų idėjomis, žinojo, kad mes tai siūlome. Dabar tiesiog nuosekliai žengiame tolesnius žingsnius.

Mes siūlome padaryti keletą pilotinių projektų, pavyzdžiui, kurioje nors savivaldybėje su moksleiviais, taip pat pasirinkę kurį nors universitetą, galbūt Edukologijos, nes ten rengiami būsimi mokytojai. Tai pareikalaus laiko, bet tai kokybiškai padidintų Lietuvos nacionalinį saugumą.

Švietimo srityje reikia padaryti labai daug. Džiaugiuosi, kad Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininkas dabar yra Eugenijus Jovaiša, tikrai puikiai suprantantis švietimo

reikalus. Sprendžiant migracijos problemą mūsų kultūrinis gyvenimas, jo kokybė yra vienas iš itin svarbių dalykų, kuriais galime paskatinti žmones neišvažiuoti. Negalima tikėtis, kad visi greitai pradės gauti tokius atlyginimus, kokius turi Airijoje ar Anglijoje. Bet kai aplinka yra saugi, kai švietimo, kultūros laukas - kokybiškas, kai prieinamos kokybiškos sveikatos apsaugos paslaugos, tai iš tiesų motyvuoja čia likti ir kurti savo ateitį. Ne viskas yra matuojama atlyginimo dydžiu.

Kitas sprendimas - nemokami teatrai ir valstybiniai muziejai visiems vaikams ir senjorams. Mokyklos galėtų rengti pamokas muziejuose. Tą šnekėjome ir per rinkimų kampaniją. Vaikai turi matyti, kad mes turime puikų teatrą. Tiesiog tokios galimybės neišnaudojame. Kasmet vaikas turėtų pamatyti bent vieną spektaklį. Per dvylika metų tai būtų dvylika spektaklių. Tada žmogus susikurtų suvokimą, kas yra teatro kultūra. Vaikų darželiuose atsiras labai svarbi mūsų gyvenimo dalis - bibliotekos. Dabar jų nėra. Turėtų būti priimtas sprendimas dėl privalomo knygų skaitymo... Yra daug problemų, kad ir labai smulkių, ir man kartais sakoma, kad mes užsiimame niekais, bet viskas yra susiję. Globalaus masto dalykai, tokie kaip korupcija ar emigracija, yra priežastiniu ryšiu susiję su tomis nedidelėmis problemomis. Todėl svarbu daryti ir mažus darbus.

G.JAKAVONIS. Valdžia žmonių pasitikėjimą atgautų, jei pamatytų, kad racionaliai leidžiami valstybės pinigai.

R.KARBAUSKIS: Valstybės investicijų programa apima 2500 pradėtų objektų, o jų visų statybų

Eltos nuotr.

ir remonto sąmatinė vertė - apie 10 milijardų eurų. Tai baisūs pinigai. Ir tai rodo, kaip viskas neatsakingai buvo daroma. O šiame biudžete yra dar ir daugybė siūlymų pradėti naujus, nors senieji nebaigti. Kai kuriems jų investicijos skiriamos jau net 15 metų, bet kartais nutraukiamos visai ir nė cento neskiriama, o kartais metama 5 proc. projekto vertės. Mes esame tokios situacijos įkaitai, kai žmonės negali būti patenkinti, nes jiems suteikiama viltis, kad kažkas bus sutvarkyta, suremontuota, o vėliau ta viltis metai po metų atiminėjama. Po to žmonės piktinasi, kodėl valstybėje nėra jokios tvarkos, lengvabūdiškai dalijami pažadai, kurie vėliau netesimi.

Labai svarbu, kad mes visi suprastume, jog atsakomybė prasideda nuo kiekvieno iš mūsų. Tai tarsi smulkmena, bet neturi Seimo kieme stovėti šeši automobiliai ir laukti, kol Seimo pirmininko pavaduotojas sugalvos, jog jam reikia kur nors truputį pavažiuoti. Seimo nariai išvis negali iš savo išlaidų, skiriamų parlamentinei veiklai, nuomotis automobilių. Tokie sprendimai tikrai nėra dideli, bet šluoti reikia pradėti nuo savo kiemo. Jeigu mes, Seimas, savo kiemo, neiššluosime, nėra ko tikėtis, kad tai bus daroma ministerijose, savivaldybėse ir taip toliau. Turime pradėti nuo savęs, o po to bus ir dideli darbai.

Siūlome, kad Vyriausybė ir ministerijos būtų tame pačiame pastate, o dvi ministerijas planuojama iškelti į Kauną. Tai labai svarbu galvojant apie Lietuvos regionų plėtrą, apie administravimo sąnaudas. Jeigu 11 ministerijų bus Vilniuje viename pastate, tai reiškia, kad 11 dabartinių kanceliarijų virs viena kanceliarija, galbūt didesne, o 11 transporto ūkių taps vienu transporto ūkiu. Ir ministrai pas ministrus važinės liftais, o ne automobiliais. Jeigu pažiūrėsime į mus supantį pasaulį, atrasime, kad kitur taip ir yra. Estijoje visa tai jau padaryta ar daroma. Tiesiog turime pažiūrėti, kaip elgiasi tie, kurie supranta, kad reikia taupyti lėšas.

Ministrams ir Vyriausybei dabar pagrindinis uždavinys yra įvertinti, kiek galėtume sumažinti valstybės valdymo aparatą. Šnekėdamiesi su premjeru sutarėme, kad, jei pavyktų ketvirtadaliu, mes jau ne be reikalo šiuos rinkimus būtume laimėję.

G.JAKAVONIS: Mokyklose kasmet rengiamos savaitės be patyčių. Bet kai iš Seimo tribūnų skrieja tokie žodžiai kaip „padugnės“, kaip padaryti tokią savaitę be patyčių mokykloje? Be to, vakare įsijungę televizorių pamatysite, kaip pusnuogės panelės komentuoja rimtų politikų žodžius. Lenkijoje, išrinkus naują valdžią, valstybinės televizijos vadovą skiria premjeras. Ar nepribrendo toks poreikis pas mus?

V.PRANCKIETIS: Palietėte aštrią problemą, kurią nuo pirmos dienos pradėjau kelti, kai mane pristatė kaip kandidatą į Seimo pirmininkus. Vienas iš pirmųjų man pateiktų žurnalistų klausimų buvo toks, kuris skatino mane tyčiotis iš kito žmogaus. Ir tada aiškiai pasakiau, kad aš tuo keliu neisiu ir kad patyčios - ne mūsų sritis. Dabar, manau, patyčių Seime jau mažiau, bet sprendžiant šią problemą televizijoje lenkiška patirtis mums galėtų būti pavyzdys.

R.KARBAUSKIS: Kultūros komitetas kuruoja Lietuvos nacionalinį transliuotoją, bet mes neketename keisti vadovo arba kurio nors žurnalisto. Turime šnekėti apie sisteminius pokyčius. Stebime, kaip organizuojamas nacionalinio transliuotojo darbas Suomijoje, Estijoje, kur viskas sutvarkyta taip, kad būtų išlaikomas neutralumas visų atžvilgiu. Jeigu kviečiama pasisakyti pozicija, būtinai turi dalyvauti ir opozicija. Be to, mes turime labai keistą situaciją dėl nacionalinio transliuotojo teikiamo turinio - lietuviško turinio dalis labai sparčiai mažėja. Komerciniai kanalai laisvi daryti, ką jie nori, nors kai kuriose šalyse - taip pat Estijoje ir Latvijoje - keliami reikalavimai ir komercinei žiniasklaidai, kokia joje turėtų būti nacionalinio turinio dalis. Mes taip pat galvojame apie sisteminius pokyčius, kurie leistų tikėtis, kad nacionalinis transliuotojas yra neutralus ir dirba visos valstybės naudai, o ne kieno nors politiniams ar komerciniams interesams.

G.JAKAVONIS. Pareikime prie ekonominių reikalų. Ko tikėtis?

M.SINKEVIČIUS: Būtinos pertvarkos ne tik viešajame sektoriuje, ne tik valdininkijoje, bet ir mūsų visų įmonėse, kurios turi tarnauti žmonėms ir nešti dividendus. Deja, šiais laikais jose trūksta skaidrumo, tad būtina atriboti valstybės valdomų įmonių veiklą nuo politinių įtakų. Taip pat svarbu pritraukti tiesioginių užsienio investicijų.

> Kaip ir kokios dalies pažadų išpildymo biudžete galima tikėtis?
>
> Gediminas JAKAVONIS
> Žalgirietis

G.JAKAVONIS: Ar geriau, kai investuoja vietiniai Lietuvos verslininkai, ar kai jie iš užsienio ateina?

M.SINKEVIČIUS: Labai gerai, kai vyksta ir viena, ir kita. Bet, aišku, mes, kaip valstybė, labai suinteresuoti, kad ateitų gamybininkai, ne tik paslaugų teikėjai, kuriems nesunku išsikraustyti į kitą šalį, jei ten taikomos mokesčių lengvatos. Norime turėti šiuolaikišką, modernų gamybos sektorių, be to, svarbios tiesioginės užsienio investicijos, o ateinantis investuotojas atsineša ir tam tikrą vadybos bei skaidrumo kultūrą.

G.JAKAVONIS: Ar ateinantieji iš užsienio turės geresnes sąlygas negu Lietuvos verslininkai?

M.SINKEVIČIUS: Privalome sudaryti lygias sąlygas vietos verslui ir užsienio investuotojams, nediskriminuoti.

G.JAKAVONIS: Žemės ūkis pagamina 5 proc. BVP, o gauna 40 proc. europinės paramos. Pakalbėkime apie jos panaudojimą. Iš esmės visa ji atitenka augalininkystei. Bet aš manyčiau, kad pagrindinė perspektyva vis dėlto yra pienininkystė, mėsininkystė. Mes gi dar Lietuvoje 1990 metų lygio nesame pasiekę šioje srityje.

B.MARKAUSKAS: Disproporcija tarp augalininkystės ir gyvulininkystės susidarė ne dėl paramos dydžio, bet dėl to, kad pačių investicijų į gyvulininkystę reikia gerokai daugiau. Tai didesnių žmogiškųjų išteklių reikalaujanti sritis. Be to, pieno sektorių

per visus nepriklausomybės metus purtė krizės, o ūkininkai greitai prisitaiko ir užsiima mažiau rizikinga verslo šaka. Bet valstybė privalo turėti svertus ir reguliuoti šią sritį, nes gyvulininkystė sukuria gerokai daugiau pridėtinės vertės. Pienas ir mėsa - tai eksportuojami produktai, o grūdai, kad ir kaip būtų gaila, eksportuojami tik kaip žaliava. Aišku, neatsitiks taip, kad mes kitąmet jau auginsime gerokai daugiau gyvulių ir mažiau grūdų, vadinasi, reikia galvoti apie grūdų perdirbimo pajėgumus. Be to, grūdų sektoriaus taip pat laukia didelės grėsmės. Gyvulininkystė yra svarbi dirvožemio išsaugojimui. O mokslininkai perspėja, kad, jeigu toliau eisime tokiu keliu, mes nualinsime dirvožemį ir be organinių trąšų jau niekas nebeaugs.

G.JAKAVONIS: Noriu palinkėti, kad visi jūsų žodžiai eitų, kaip sakoma, Dievui į ausį. Ir naudodamasis proga, kad tai mūsų „Respublikos“ naujametinis numeris, paklausiu jūsų, išrinktosios valdžios, - kokie jūsų naujametiniai palinkėjimai Lietuvos žmonėms kitiems metams?

R.KARBAUSKIS: Be žmonių pagalbos, be Lietuvos gyventojų vienybės mes neišspręsime daugelio problemų. Ir aš manau, kad matant, jog valdžia pinigų nebešvaisto ir nevagia, galbūt atsiras solidarumas ir suvokimas, kad visi turime mokėti mokesčius. Mes turime elgtis taip, kad visiems aplink mus būtų geriau, visose srityse, kur tik įmanoma. Tie, kurie uždirbame daugiau, galime tapti mecenatais. Atitinkamai verslas turi keisti savo mentalitetą. Daugeliu atvejų Darbo kodeksas, kurio įsigaliojimą atidėjome pusei metų, buvo orientuotas pirmiausia ne į darbuotoją, kuriam reikia jaustis saugesniam, o į darbdavį, kuris ir taip jaučiasi gerokai saugesnis. Galėjome paskubėti priimti įstatymo pataisas pagal prezidentės veto ir visi būtų mus palaikę, bet sąmoningai siekėme, kad darbdaviai ir darbuotojai dar sykį susėstų prie vieno stalo ir suprastų, jog kompromiso ieškojimas labai reikalingas šiai valstybei. Todėl aš labai linkiu žmonėms tai suprasti ir stiprėti bei stiprinti profsąjungas, derėtis su darbdaviais, su valstybe. Kita vertus, noriu padėkoti ir žemai nusilenkti visiems mokytojams, kultūros darbuotojams, kurie nepaisydami sąlygų, kuriomis jie dirba, mažų atlyginimų, kuriuos gauna, vis dėlto daro viską, ką gali, kad mūsų vaikai gautų geresnį išsilavinimą.

Ką turime padaryti mes, politikai? Mes privalome padėti žmonėms matyti ir tvarkyti jų socialinius reikalus. Turime galvoti, kaip atrodys 2018 metai, kai sukaks Lietuvos valstybės šimtmetis. Mes šiai progai iki šiandienos neturėjome net deramos koncepcijos. Dabar tikiuosi, kad nauja valdžia pasistengs rasti sprendimą, kad tai būtų visų lietuvių, visų Lietuvoje gyvenančių žmonių ir tautų bendra šventė. Kai pamačiau, kad šimtmečio šventės scenarijuje parašyta, jog dalyvaus milijonas gyventojų, mano pirma reakcija buvo: „Nesupratau, ką jūs čia atnešėte?“ Juk Lietuvoje ne milijonas gyventojų, o gerokai daugiau. Vadinasi, ta programa jau iš principo neteisinga, nes ji neįtraukia, net nesiekia įtraukti visų Lietuvos gyventojų. Galima pradėti tyčiotis ir sakyti, kad kūdikiai negali švęsti, bet mamos į renginius su kūdikiais gali atvažiuoti, galime sugalvoti, kaip tai padaryti. Taip pat turi švęsti vyresni žmonės, gulintys ligos patale ir galbūt niekur negalintys nueiti, bet juos gali aplankyti jaunimas, įteikti dovaną. Mes turime pasiekti, kad kiekvienas žmogus, ar jis būtų žinomas atlikėjas, ar namų šeimininkė, ar mokslininkas, būtų vienaip ar kitaip įtrauktas į valstybės šimtmečio šventimą. Jei to nepadarysime, mes iš tikrųjų turėsime labai valdiską valstybės šimtmetį. O norisi, kad jis būtų mūsų visų šventė.

Parengė Darius KAUZANAS

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2016

2016 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos penktadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs!
NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2016, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

Žemaitijos Andersenas S.Riauba

„...paskutinis Žemaičių stabmeldys, paskutinis žynys raganius“ (pagal E.Mieželaitį)

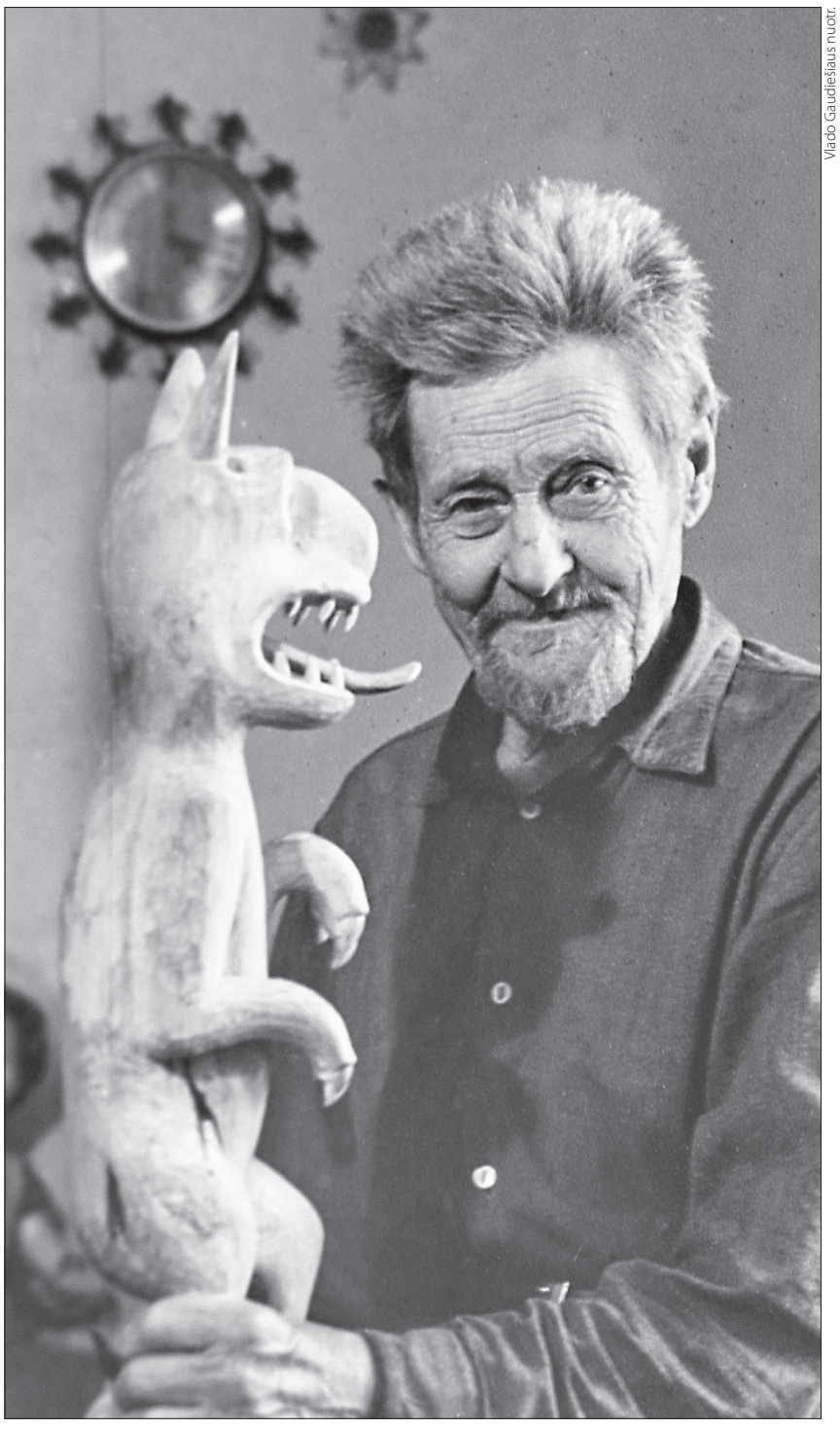

Vlado Gaudiešiaus nuotr.

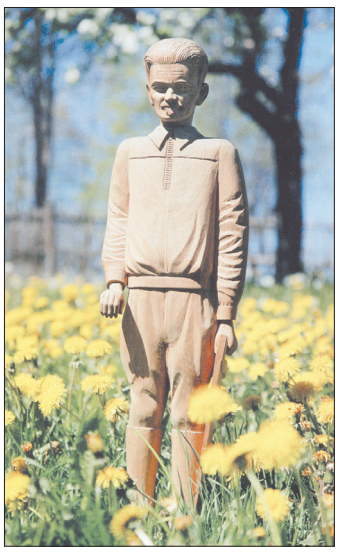

▸ Autoportretas

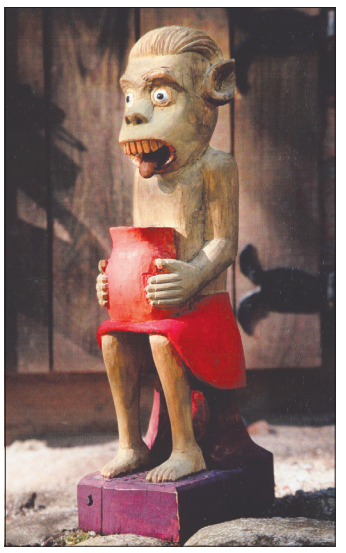

▸ Peklos velniukas

▸ Šv.Stanislovas

Liaudies menininkas, neprofesionalas, kūręs savo pasaulį, tačiau papirkęs mus kuriamų skulptūrų išraiškingumu, senųjų Žemaitijos liaudies meno tradicijų tąsa. Pradėjęs nuo „faifuoklių“, kurie atrodė lyg atėję iš vaikiškų pasakų. Ir niekaip neišeinantis iš mūsų atminties, nes kasmet vis rengiami „Stanislovo Riaubos - Žemaitijos Anderseno“ jaunųjų menininkų konkursai. Šiemet jau penkioliktas. Nes jis - mūsų Žemaitijos Andersenas.

Apie Stanislovą Riaubą

Jo gyvenimas irgi panašus į pasaką: gimė nelaukiamas, kaimas tokius benkartais vadindavo, tačiau neapykantos žmonėms savyje neužsiaugino. Kas gelbėjo jo sielą? Meilė gamtai, kuri meiliai glausdavo po sunkių darbų, po skriaudų ir patyčių. Jį augalėliai ir miško gyvūnai mielai priėmė į savo globą, o jis sugebėjo taip tyliai prie jų prieiti, kad jie net nepajusdavo arba pajutę laikė saviškiu. Štai čia, gamtoje, ir susiformavo Riaubelio (pas mus taip vadinto) nepriklausomas vidinis pasaulis, be pykčio, be pagiežos... Motulei anksti mirus, dėdės ūkyje buvo spaudžiamas prie darbo, dažnai pusalkanis. O ramybę atgaudavo drožinėdamas. Niekas to nemokė, bet Žemaitijoje koplytstulpių, kryžių buvo daug. Ir Staselis ėmė juos kopijuoti... Ne iš karto pavykdavo, bet užsispyrimo vaikiui netrūko. „Žmuogos padarė, tad vuo diel kuo aš negalio?“ - įtikinėjo save šešiolikmetis užsispyrėlis žemaitukas. Ir taip vaikinukas „atrado kalbą su medžiu“ ir nebesiskyrė su juo visą gyvenimą. Pirmiausia jo darbais susidomėjo kaimo moterys, vis mažiau iš jo šaipėsi, net panoro įsigyti medinių šventuolėlių: Barborų, Izidorių, Jurgių, Antanų. Aišku, pirmiausia pasišventindavo bažnyčioje, juk drožė benkartas... Tačiau kaime tapo savas. Pats pramoko skaityti, rašyti, net smuikeliu, pats pasidaręs, išmoko čirpinti. Ir, niekieno nemokytas, įdomiai su žmonėmis bendravo. „Je pagarbe ė rimta, su tuokio liuob būte atvers, je tik pajos, ka dūšės naruoda, ožsėdaris...“ - rašė žemaičių tarme apie jį Stasė Beržonskaitė. Taip vienas, paskendęs savo mintyse, bendraudamas su gamta ir droždamas savo „pondeivalius“, gyveno žemaičių girių elfas.

Kelias į pripažinimą

S.Riaubos talentą pirmoji pastebėjo ir į menininkų būrį įvedė Platelių mokytoja S.Andriuškaitė. Ji pirmoji įvertino jo kūrybą, įvairią temų ir siužetų atžvilgiu, nes jis, be pirmųjų tradicinių skulptūrėlių, dar kūrė folkloro tema: tai pasakų, legendų herojai velniai, raganos, karalaitės, sparnuotieji slibinai. Šventųjų skulptūrėlės labai išraiškingos, gražios, o kitų veikėjų bruožai netipiški, neįprasti - didelės nosys, žvėrių galvos, piktos arba liūdnos akys.

1959 m. mokytoja, liaudies menininkė S.Andriuškaitė visuomenei pirmą kartą pristatė savitą medžio meistrą S.Riaubą liaudies meistrų meno parodoje. O žymaus fotomenininko A.Kancediko dėka prasidėjo S.Riaubos didysis kelias į plačiuosius vandenis. Atėjo didysis pripažinimas: liaudies meistro darbai per trumpą laikotarpį buvo eksponuojami dvidešimtyje parodų, rengiamos personalinės parodos. Ir visada jis juto Plungės kultūros centro dailininkės Zafiros Leilionienės globojančią ranką. Susidomėjo Vilniaus, Telšių, Plungės muziejai, įsigijo nemažai darbų ir privatūs kolekcionieriai. O kiek darbų išsibarstė po platųjį pasaulį...

Liaudies menininko indėlis į Tautos etnokultūrą

Liaudies meistro trobelė jau pirmuosius lankytojus stebino gausybe įmantrių formų, spalvų darbais. O tarp jų, taip panašus į savo herojus, vos pastebimas, sėdi mažas žmogeliukas ir stebi, ar patinka jo kūriniai... S.Riaubos kūrybos neįmanoma įsprausti į griežtus rėmus, nes tai senosios liaudies skulptūros tradicijos, susipynusios su žmogaus, darniai susigyvenusio su gamta, pasaulėjautos išraiška. Tai ne tik tradicinės šventųjų statulėlės, folkloro tematika fantastiniai ir šaržuoti kūriniai, bet ir įmantrūs namų apyvokos darbai: išmoningai padarytos praktinės paskirties statulėlės, tuščiavidurės, skirtos kam nors sudėti. Jo namuose ir durų rankena senio galvos formos, sparnuotu slibinu papuošta rankšluostinė, drakono galvą primenanti lazda... Kūrė ir žemaitiškas tradicijas menančias Užgavėnių kaukes, pasklidusias po visą Lietuvą.

„Kaip ir senieji Žemaitijos dievdirbiai, S.Riauba vartojo grynas, sodrias spalvas, puikiai jas derindamas. Pasitaiko ir aliejiniais dažais dažytų statulėlių“, - rašė menotyrininkė R.Ščerbavičiūtė. Jis pripažintas kaip vienas žymiausių XX amžiaus žemaičių menininkų, „...savo pirštelais nuskaptavęs sodrią, kaimo tradicijų, legendų perpintą, filosofinių būties nusėtą medžio skulptūrų odisėją“, rašė muziejininkė D.Einikienė.

Išlikęs atmintyje

Liaudies meistras, skurdžiai gyvenęs Godelių kaime, glaudęsis pas svetimus žmones, vėliau pas liaudies meistrą J.Jonušą, taip ir nenusipelnęs savojo kampelio, atgulė Beržoro kapinėse. Jo kapą ženklina liaudies meistro V.Ulevičiaus sukurtas antkapinis paminklas, o šalia iškalti poeto Eduardo Mieželaičio žodžiai: „Sėdi nedidelis kaukas Riauba, paskutinis Žemaičių stabmeldys... Ir gal paskutinis burtininkas...“

Ir tik po jo mirties, atstačius svirną Bukantėje, S.Riauba buvo tinkamai pagerbtas kaip nusipelnęs liaudies meistras: čia jam paskirta garbinga vieta, kur telpa jo drožiniai, eskizai ir jį menantys buities daiktai. Galima sakyti, kad S.Riauba pagaliau turi savo namus.

Ir dar, S.Riaubos palikimas - mokykla jauniesiems medžio drožėjams. Čia organizuojami edukaciniai užsiėmimai „O jūs, vaikai, taip darykit“, kuriuose mokomi medžio drožinėjimo įgūdžių, supažindinami su dailidės įrankiais. Užsiėmimų entuziastas - mokytojas V.Raibužis. O Plungės kultūros namuose nuo 2001 m. vykdomas projektas „Stanislovas Riauba - Žemaitijos Andersenas“, kurio akcentas - paroda-konkursas S.Riaubos premijai laimėti. Įvyko 14 konkursų, kuriuose varžėsi gabiausi skulptoriai, grafikai, tapytojai ir amatininkai. Šie konkursai įtraukia viso Žemaitijos regiono jaunuosius talentus tęsti tautodailės tradicijas.

Gražus pagarbos ženklas - Žemaičių dailės muziejaus parengtas ir pristatytas puikus katalogas - atvirukų rinkinys iš saugomų muziejuje liaudies menininko drožinių. Šio projekto autoriai - I.Jonauskienė ir Lietuvos dailininkas fotografas V.Karaciejus. O kiekviename atviruke garsių Lietuvos žmonių žodžiai, skirti Jam:

„Tykus drožėjas iš Godelių. Atrodo, vienas iš daugelio... <...> Tokie talentai nedažnai gimsta ir tokie pasauliai retai sutinkami.“

Tomas Sakalauskas

„...gryčia, kurioje gyveno S.Riauba, apytamsė. Visas kambarys knibžda pasakų žmogeliais, fantastiniais žvėrimis ir paukščiais.“

A.Kancedikas

„Žmonės leido gandą jį turint ryšių su tikrais velniais. O tie jo išdrožinėtieji įnamiai irgi kaip tikri... nesuprantamų dvasių pilni...“

Česlovas Kudaba

„Savo gyvenimu esu patenkintas. Neužmiršta manęs žmonės. Svetimą sulaukiu - man Velykos. Ir vis per tas zabovėles. O jei visas skulptūrėles suneštum - į tą trobelę netilptų...“

Stanislovas Riauba.

Muziejininkė Danutė ARDAVIČIENĖ,
paminklosaugininkė Vitalina ŠIDLAUSKIENĖ